

Proefsleuvenonderzoek Poelenburg-slootkant te Zaandam, gemeente Zaanstad

Argo 189

ARCHEOLOGENBUREAU
ARGO

Proefsleuvenonderzoek Poelenburg-slootkant te Zaandam

Opdrachtgever: Gemeente Zaanstad
Bevoegd gezag: Gemeente Zaanstad
Gemeente: Zaanstad
Plaats: Zaandam
Toponiem: Poelenburg-slootkant
Onderzoeksmeldingsnr.: 4659172100
Coördinaten: 118.713/494.727; 118.797/494.740; 118.799/494.459; 118.900/494.489
Datum veldwerk: 29 en 30 januari 2019
Veldteam: M. Baggerman, L. Kleij, A. Médard en J.P.L. Vaars
Titel: Proefsleuvenonderzoek Poelenburg-slootkant te Zaandam
Rapportnr.: Argo 189
Auteur(s): M. Baggerman
Met bijdragen van: L. Kleij
Illustraties: M. Baggerman (tenzij anders vermeld)
Fotografie: M. Baggerman/A. Médard (tenzij anders vermeld)
Opmaak: M. Baggerman
Dataverwerking: M. Baggerman
Datum uitgave: 11 februari 2019
Versienummer: 02
Autorisatie: A. Médard (Archeologenbureau Argo)
ISSN: 1879-7091

Eventuele vragen over dit rapport kunnen aan de auteur worden gesteld via onderstaand mailadres:
info@archeologenbureauargo.nl

Disclaimer:

Archeologenbureau Argo en de samensteller(s) van dit rapport kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele schade (direct of indirect danwel gevolgschade) voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Archeologenbureau Argo betracht de grootste zorgvuldigheid bij het uitvoeren van al haar onderzoeken. De aard van archeologisch onderzoek en in het bijzonder de steekproefsgewijze benadering die inherent is aan archeologisch vooronderzoek maakt het echter onmogelijk garanties te geven ten aanzien van de resultaten van dergelijk onderzoek.

© Archeologenbureau Argo

Archeologenbureau Argo
Oud Zaenden 2B
1506 PE Zaandam

075-6314418
info@archeologenbureauargo.nl
www.archeologenbureauargo.nl

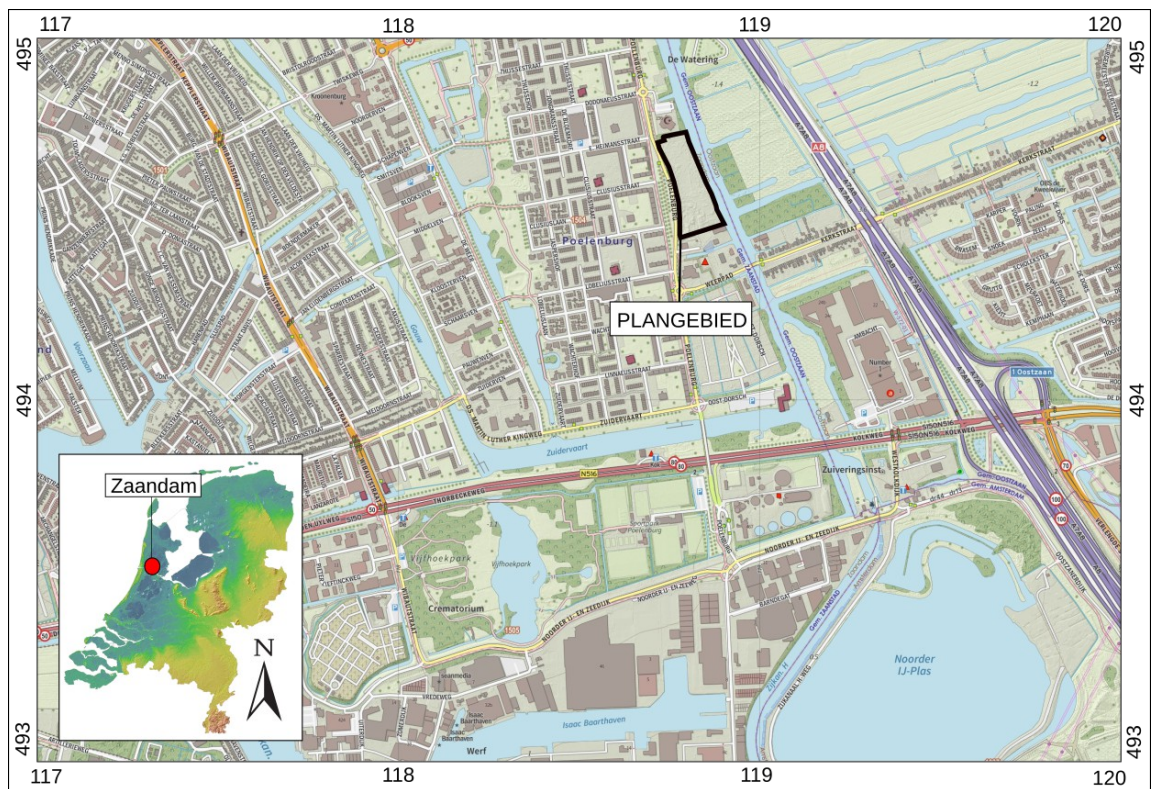
Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
2. Doelstelling en methode.....	7
3. Resultaten.....	8
3.1 Geo(morfo)logie en profiel.....	8
3.2 Sporen.....	8
3.3 Vondsten (<i>L. Kleij</i>).....	9
4. Beantwoording onderzoeksvragen.....	11
5. Waardering.....	12
7.1 Literatuur.....	14
7.2 Internetbronnen.....	14
7.3 Afbeeldingenlijst.....	14
Bijlage 1. Traject archeologische monumentenzorg: stappenplan.....	15
Bijlage 2. Tabel archeologische en geologische perioden.....	17
Bijlage 3. Sporen werkput 1 t/m 3.....	18
Bijlage 4. Sporen werkput 4.....	19
Bijlage 5. Profielen.....	20
Bijlage 6. Sporenlijst.....	21
Bijlage 7. Vondstenlijst.....	22
Bijlage 8. Determinatielijst keramiek.....	23
Bijlage 9. Determinatielijst glas.....	24
Bijlage 10. Lijst met beperkte verklaring richtlijnen Waardestelling.....	25

1. Inleiding

In dit rapport worden de resultaten weergegeven van een inventariserend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven. Dit onderzoek is uitgevoerd door Archeologenbureau Argo in opdracht van de gemeente Zaanstad en is gelegen ten oosten van de straat Poelenburg, Zaandam (afbeelding 1 en 2). Het onderzochte plangebied beslaat ca. 25.486 m². Uit het voorgaand archeologisch booronderzoek is gebleken dat de bodem in het plangebied voor een groot deel verstoord is. De slootkant en de zuidoosthoek leken echter redelijk intact. Op deze locatie werden ophogingslagen aangetroffen vanaf ca. 70 cm -mv (ca. -1,65 m -NAP) (Vaars, 2017). Omdat bij de met de geplande nieuwbouw gepaard gaande grondroerende werkzaamheden eventueel aanwezige archeologische waarden kunnen worden verstoord, wordt door de gemeente Zaanstad onderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied vereist. Hiertoe is ook een Programma van Eisen (PvE) opgesteld (Kleij, 2018).

Het plangebied betreft een locatie van archeologische waarde. De groenstrook is een overblijfsel van het in de Middeleeuwen ontgonnen Oostzijderveld, een veengebied. Het is mogelijk dat er een of meerdere middeleeuwse ontginningsboerderijen in het plangebied liggen. De Watering, de grote sloot aan de oostkant van het plangebied, was daarnaast ook nog een belangrijke verkeersader in de 17^e en 18^e eeuw. De oevers van dit soort belangrijke sloten werd vaak verstevigd met afval van nabijgelegen dorpen. Dit kan ook hier het geval zijn. Tot slot is er in de omgeving een fragment van een walvisbot gevonden, afkomstig uit de traankokerijen in de buurt. Het is dus mogelijk dat er afval van deze traankokerijen aanwezig is in het plangebied (Kleij, 2017).

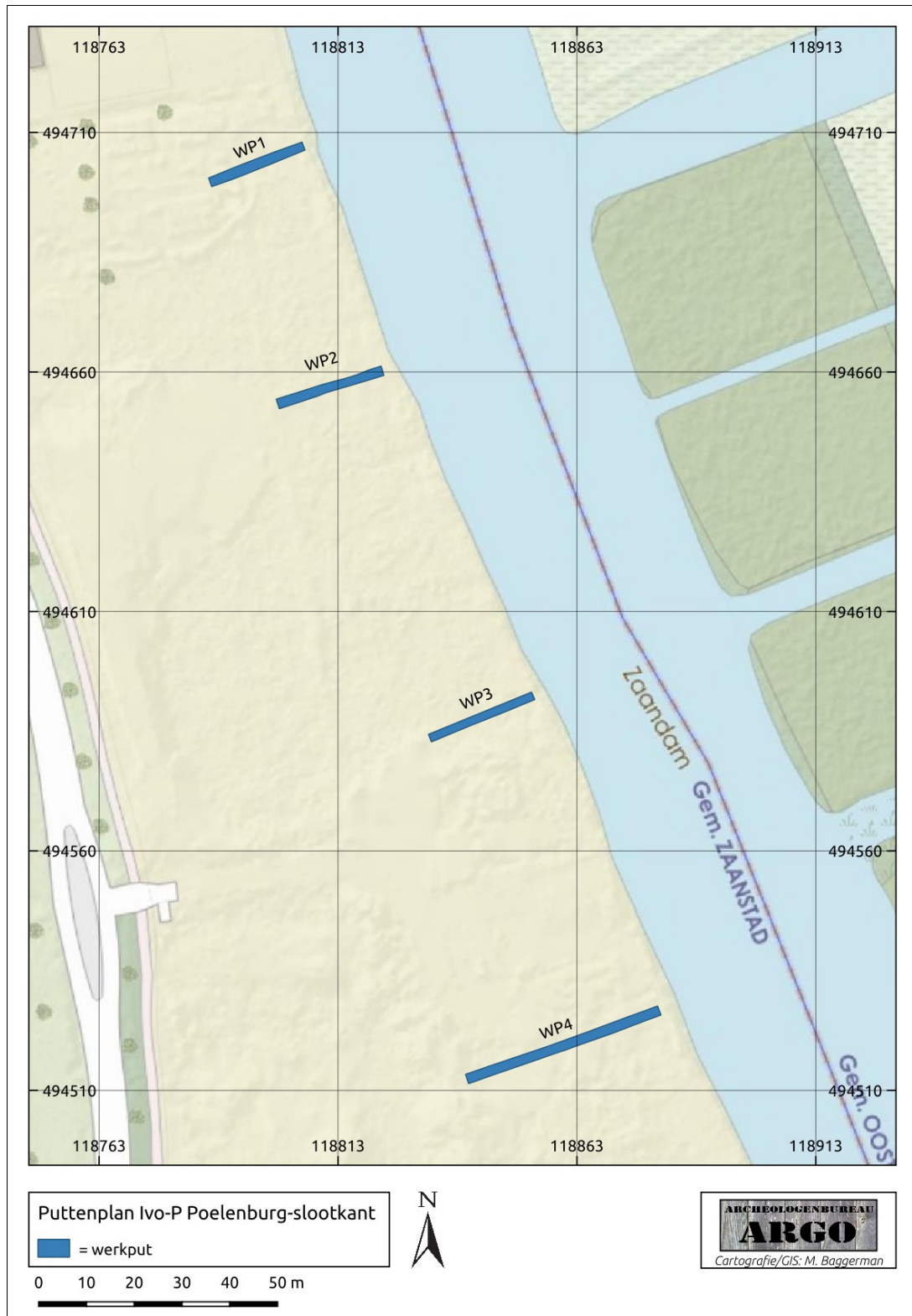

Afbeelding 1. Uitsnede van de topografische kaart met het plangebied in zwart omlind.

Afbeelding 2. Overzicht van het plangebied. Foto genomen richting het noorden.

Proefsleuvenonderzoek Poelenburg-slootkant te Zaandam

Afbeelding 3. Locatie van de werkputten (in blauw) op een uitsnede van de topografische kaart.

2. Doelstelling en methode

Het doel van het onderhavige proefsleuvenonderzoek is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting, zoals geformuleerd in het PvE en het vaststellen van de archeologische waarde van het terrein en advies geven aangaande vervolgstappen (beschermen, opgraven, vrijgeven) (Kleij, 2018).

Bij het onderzoek zijn vier sleuven aangelegd, allen zuidwest-noordoost georiënteerd. De noordelijkste sleuf had een lengte van 20,9 bij 2,0 meter. De twee middelste sleuven hadden een lengte van 23,0 bij 2,0 meter en de zuidelijkste sleuf had een lengte van 42,6 bij 2,0 meter. Voor het onderzoek is gebruikgemaakt van een graafmachine met een gladde bak. Bij aanleg van de vlakken is machinaal in dunne lagen verdiept, waarbij deze lagen telkens vóór het verdiepen met een schep zijn doorzocht op de aanwezigheid van vondstmateriaal. Tevens is hierbij intensief gebruikgemaakt van een metaaldetector.

Bij de aanleg van het vlak en uit de aangetroffen sporen zijn vondsten verzameld. De vlakken zijn gefotografeerd en ingemeten met behulp van een RTK-gps. De sporen zijn lithologisch beschreven. De ligging van de sleuven t.o.v. de omringende bebouwing wordt getoond in afbeelding 3. Bijlage 3 toont de sporen van werkput 1 tot en met 3 en bijlage 4 toont alle sporen van werkput 4. De sporenlijst is opgenomen als bijlage 6 en de vondstenlijst als bijlage 7.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de bepalingen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4.1 (KNA 4.1) en het Programma van Eisen (Klei, 2018).

3. Resultaten

3.1 Geo(morfo)logie en profiel

De bouwvoor gaat tot maximaal 0,4 m -mv en wordt aangegeven met S14. In alle werkputten zijn recent geroerde lagen aangetroffen (S15 t/m 18 en S21). Deze lagen gaan minimaal tot 0,8 m -mv. Op enkele locaties, zoals werkput 1, is de onderkant van deze lagen niet aangetroffen. Onder de recente verstoringen bevinden zich plaatselijk ophogingslagen. Tot slot is er dieper, in een kijkgat in werkput 4, nog het natuurlijke veen aangetroffen (afbeelding 4).

3.2 Sporen

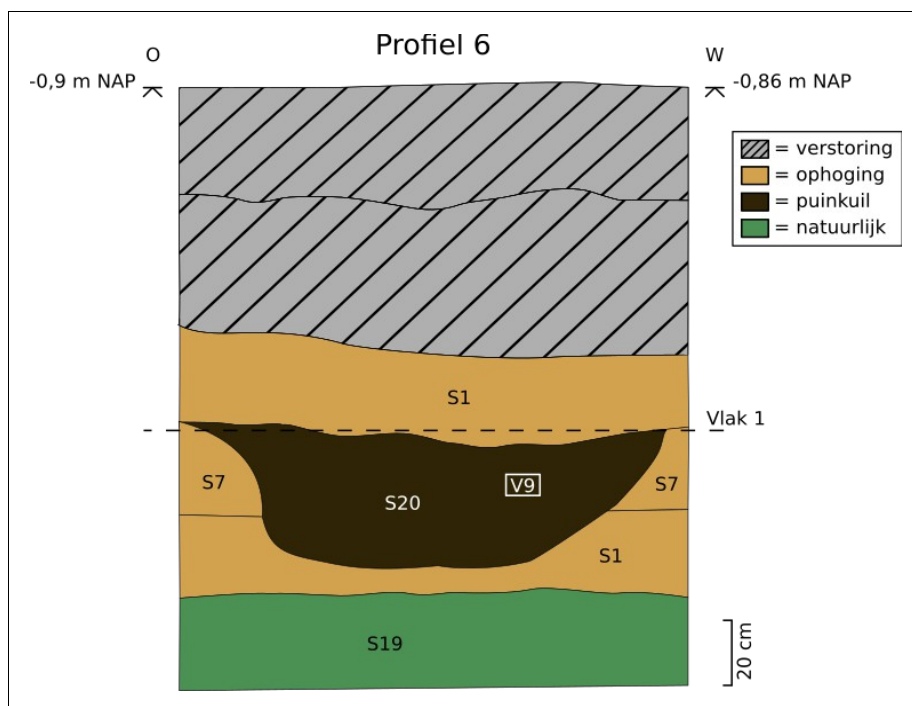
In het onderstaande worden de sporen per werkput en van west naar oost besproken (zie bijlage 3 en 4). De profielen zijn te vinden in bijlage 5.

In werkput 1 is slechts een verstoring aangetroffen: S4. Het betreft een recente verstoring bestaande uit zeer slap, grijs zand.

Werkput 2 was deels verstoord door S3, een laag zanderige klei met plastic. In het oosten van deze werkput werden daarentegen twee ophogingslagen aangetroffen: S1 en S2. Uit de bovenste ophogingslaag (S2) kwam een aantal scherven die het mogelijk maken de laag te dateren tussen 1500 en 1850. S2 was een iets vlekkerige laag en bestond uit lichtgrijze, iets humeuze klei. S1 was een vlekkerige laag welk bestond uit donkerbruine, humeuze klei. Uit deze laag kwamen geen vondsten.

In werkput 3 werden de twee bovengenoemde ophogingslagen (S1 en S2) wederom aangetroffen. Verder werden deze doorsneden door een recente sloot (S5). Deze sloot bestond uit een sterk gevlekte laag donkerbruine klei, gemengd met donkergrijs zand. Aan de hand van het hierin gevonden vondstmateriaal kan worden geconcludeerd dat deze sloot na 1800 is gegraven en waarschijnlijk in de 20^e eeuw is gedicht.

Werkput 4 was wederom grotendeels verstoord. De verstoringen S13 (roodbruin veen met brokken grijze klei) en S9 (lichtgrijs slap zand) doorsnijden een oudere geul, S12. Deze geul bestaat uit lichtgrijze klei en is gelaagd. Er zijn helaas geen vondsten in aangetroffen. Verder is de put nog verstoord door S11; verrommeld bruin veen met brokken grijsbruine klei. S9 is een verstoring van lichtgrijs slap zand. S10 is een verstoring van grijsbruin zand en S8 is een verstoring van bruine klei met lichtgrijze kleivlekken. In deze werkput is wederom de recente sloot (S5) aangetroffen. Helemaal in het oosten van de werkput bevindt zich nog een ophogingslaag (S7). Deze ophogingslaag bestond uit een iets humeuze, gevlekte bruinrijze klei en is aan de hand van de aangetroffen vondsten gedateerd tussen 1500 en 1800. In deze ophogingslaag bevondt zich ook nog een houten paal (S6) en een puinkuil (S20). De puinkuil bestond uit donkergrijze klei met daarin een groot aantal gele en rode bakstenen. Aan de hand van deze bakstenen kan slechts worden gezegd dat het spoor na 1600 dateert.

Afbeelding 4. Profiel 6 met daarin een puinkuil in de ophogingslagen boven het natuurlijke veen.

3.3 Vondsten (L. Kleij)

Tijdens het onderzoek zijn 45 vondsten gedaan, het minimum aantal objecten is 44. Het gaat om zes fragmenten roodbakkend aardewerk, een steengoed mineraalwaterkruik (afbeelding 5), vijftien stuks bouwkeramiek, een scherf van industrieel witgoed, een asbak, twintig glazen potjes/flessen en een plastic flesje.

Vondstnummer 1 (S3) bestaat uit een glazen limonadefles van het merk exota, daterend uit de periode 1967-1973.

Vondstnummer 2 (S2) bestaat uitsluitend uit roodbakkend aardewerk, het gaat om vijf fragmenten behorend tot vier objecten. Vanwege de hoge mate van fragmentatie zijn er geen objectvormen herkend en heeft al het materiaal de datering 1500-1850 gekregen.

Vondstnummer 3, afkomstig uit de stort, betreft een mineraalwaterkruik (19e eeuw). Het gaat om een nog onbekend type, cilindrisch van vorm maar met twee platte zijkanten (afbeelding 5).

Vondstnummer 4 (S5, sloot) bevat keramiek, glas en plastic. De keramiek bestaat uit een deel van een industrieel witte kan (19e of eerste helft 20e eeuw) en een asbak (20e eeuw). De plastic vondst is een maggi flesje dat in ieder geval van na 1930 dateert. De glasvondsten zijn over het algemeen zeer compleet waardoor objectvormen goed te herkennen zijn, het gaat om zeven flessen en zeven potjes. Eén van de flessen is herkend als een gl-fle-214, dit is een bierfles uit de periode 1970-1986. Het oudste glasmateriaal dateert uit de periode 1850-1950 (een medicijn- en een eau de cologne fles), verder is er een wijnfles aangetroffen uit de eerste helft van de 20e eeuw. Het overige glasmateriaal dateert uit de 20^e eeuw.

De meeste bouwkeramiek behoort tot vondstnummer 6 (S7). De bakstenen en dakpannen hebben een brede datering gekregen, het gaat om een orangerode baksteen van na 1500, een ijsselsteen van na 1600 en drie orangerode baksteenfragmenten van na 1500. De vijf fragmenten dakpan dateren uit de periode 1400-1850. Beter dateerbaar zijn twee wandtegelfragmenten, hiervan dateert er één uit 1620-1680 en één uit 1750-1850. Verder is er een roodbakkend wandfragment van waarschijnlijk een kopje gevonden (1500-1800).

Vondstnummer 7 (ook S5, de sloot) bestaat uit twee glazen flessen en twee glazen potjes. Het best dateerbaar is een parfumfles uit 1909, de rest van het materiaal is recent en komt uit de 20e eeuw.

Vondstnummer 8 (S14) betreft een aftershave flesje van het merk 'Old Spice', dit object komt uit het jaar 1956.

Het overige bouwkeramiek behoort tot vondstnummer 9 (S20). Het gaat om drie bakstenen: twee ijsselstenen en een roodbruine steen van na 1600.

Op basis van het bovenstaande wordt spoor 2 tussen 1500 en 1800 gedateerd. Spoor 3, een verstoring, dateert uit het einde van de jaren 60 of het begin van de jaren 70 van de 20^e eeuw. De sloot (spoor 5) is tot in de recente tijd in gebruik geweest. Het meest vroege materiaal komt uit de 19^e eeuw, hiermee krijgt de sloot de datering 1800-2000. Spoor 4 is gedateerd vanaf de 17^e tot halverwege de 20^e eeuw (op basis van de wandfragmenten). Spoor 14 dateert ergens halverwege de 20^e eeuw. Over spoor 20 kan alleen met zekerheid gezegd worden dat dit spoor dateert na 1600, de conditie van de bakstenen wijst er echter op dat dit spoor eerder uit de 19^e of 20^e eeuw dateert dan uit de 17^e of 18e eeuw.

Afbeelding 5. Van links naar rechts: een steengoed mineraalwaterkruik uit de 19^e eeuw, een wijnfles uit 1900-1950 en een roodbruine fles uit de 20^e eeuw.

4. Beantwoording onderzoeksvragen

1. *Welke delen van de bodem zijn ongestoord en waar en tot hoe diep is de ondergrond door graafwerkzaamheden uit de 20^e eeuw verstoord?*
De bodem is tot ca. 0,8-1m -mv verstoord op grote delen van het terrein. Daarnaast reiken de verstoringen van zand tot nog dieper. De enige uitzondering vormt werkput twee waarin slechts een klein deel was verstoord. De meeste ongestoorde grond bevindt zich vlak langs de slootkant.
2. *In het plangebied kunnen resten van een middeleeuwse terp of middeleeuwse ontginningsboerderij met daarop zeventiende tot twintigste eeuwse bewoningssporen aanwezig zijn. Welke archeologisch sporen en artefacten hiervan zijn aanwezig? Hierbij moet speciaal worden gelet op de aanwezigheid een veenterp. Veenterpen zijn vaak moeilijk te onderscheiden van de ongestoorde veenbodem waarop ze liggen. Veenterpen worden daarom soms voor de natuurlijk veenbodem aangezien. Het op een diepte van 240 tot 400 cm beneden maaiveld aangetroffen natuurlijke veen kan daarom ook en weggezakte veenterp zijn.*
Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van een middeleeuwse terp, noch voor een ontginningsboerderij.
3. *Wat is de aard, omvang, begrenzing (horizontaal en verticaal) datering van de verschillende archeologische lagen, structuren, sporen, artefacten en andere resten?*
De ophogingslagen dateren aan de hand van de hierin aangetroffen artefacten tussen de 1500 en 1850 na Christus. De sloot komt, wederom aan de hand van aangetroffen vondsten, uit de 19^e eeuw en is gedempt in de 20^e eeuw.
4. *Waar en in welke mate is de vindplaats geschikt voor paleo-ecologisch onderzoek? Welke methoden zijn het meest kansrijk??*
De vindplaats is niet geschikt voor paleo-ecologisch onderzoek. De oudste sporen komen op zijn vroegst uit 1500 maar zijn waarschijnlijk van latere datering.
5. *Wat is de waarde van de vindplaats op basis van de fysieke en archeologisch inhoudelijke kwaliteit?*
De waarde van de vindplaats is laag. Er zijn geen inhoudelijk kwalitatieve sporen aangetroffen.
6. *Is de vindplaats behoudenswaardig?*
De vindplaats is niet behoudenswaardig.
7. *Kan de vindplaats door planaanpassing of ophoging bewaard blijven of gaat hij verloren en zal hij moeten worden opgegraven?*
N.v.t.
8. *Wanneer de vindplaats niet in de bodem bewaard kan blijven, op welke manier kan dan een opgraving het beste worden opgezet?*
N.v.t.

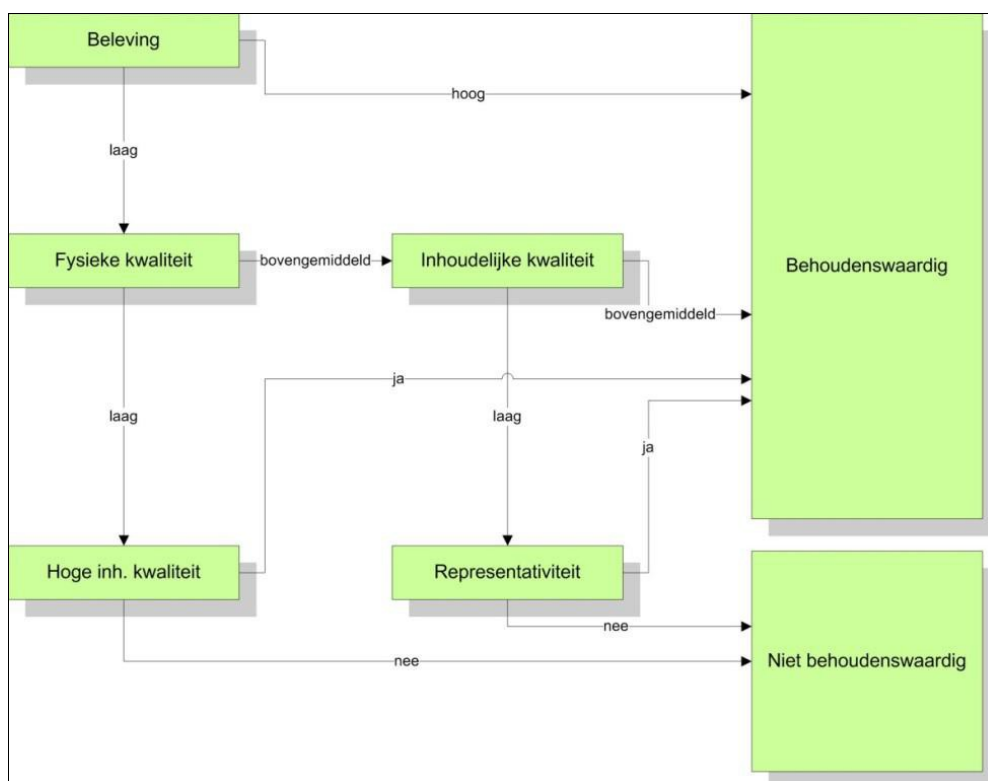
5. Waardering

De bij een archeologisch vooronderzoek aangetroffen vindplaats dient volgens de criteria in de Kwaliteitsnorm Nederlands Archeologie (KNA) 4.1 gewaardeerd te worden.

De waardering wordt uitgedrukt in de cijfers 1 t/m 3 waarbij 1 laag, 2 gemiddeld en 3 hoog is. Aan de hand van de uitkomst van deze waardestelling wordt bepaald of de vindplaats behoudenswaardig is. In de onderstaande tabel is het plangebied gewaardeerd conform deze criteria.

Het stroomdiagram (afbeelding 6) geeft op basis van de scores aan of de vindplaats behoudenswaardig is of niet. De behoudenswaardigheid is het hoofdcriterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Bijlage 9 geeft een beperkte verklaring van de richtlijnen waardestelling. Een volledige beschrijving van de normen en regels voor de waardering is te vinden op de website van de SIKB: www.sikb.nl, Protocol 4003 VS06.

Beleving	Score	Reden
Schoonheid	n.v.t.	Deze criteria hebben vooral betrekking op zichtbare monumenten. Omdat deze binnen het plangebied niet aanwezig zijn wordt op deze punten niet gescoord.
Herinneringswaarde	n.v.t.	
Fysieke kwaliteit	Score	Reden
Gaafheid	1	Door recente werkzaamheden zijn grote delen van de in het plangebied gelegen ophogingslagen verstoord.
Conservering	1	Om dezelfde redenen is de conservering (behalve het materiaal in de sloot) matig. Daarom is ook hier de score laag.
Inhoudelijke kwaliteit	Score	Reden
Zeldzaamheid	1	De (weinige) aangetroffen sporen zijn niet bijzonder zeldzaam. Door de vele verstoringen en zeer weinige sporen is de informatiewaarde van de vindplaats zeer gering. Door de vele verstoringen en zeer weinige sporen kan dit niet worden vastgesteld. Door de vele verstoringen en zeer weinige sporen kunnen hier geen uitspraken over worden gedaan.
Informatiewaarde	0	
Ensemblewaarde	0	
Representativiteit	0	

Afbeelding 6. Het stroomdiagram 'Behoudenswaardige vindplaatsen', KNA 4.1.

6. Samenvatting en advies

In januari 2019 is door Archeologenbureau Argo een inventariserend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven uitgevoerd in het plangebied Poelenburg-slootkant te Zaandam. Bij het onderzoek zijn vier west-oost georiënteerde sleuven aangelegd. De noordelijkste sleuf had een lengte van 20,9 bij 2,0 meter. De twee middelste sleuven hadden een lengte van 23,0 bij 2,0 meter en de zuidelijkste sleuf had een lengte van 42,6 bij 2,0 meter. De sleuven waren grotendeels verstoord. De aangetroffen sporen bestaan uit een aantal ophogingslagen uit 1500-1850 na Christus (met daarin één houten paal), een puinkuil met een *terminus ante quem* van 1600 en een recente sloot.

Gezien de aanwezigheid diverse verstoringen en de afwezigheid van kwalitatieve archeologische sporen of structuren wordt aanbevolen af te zien van een vervolgonderzoek.

De beslissing om bovenstaand advies al dan niet over te nemen (een selectiebesluit) dient door de bevoegde overheid, in dit geval de gemeente Zaanstad, te worden genomen.

Tot slot dient te worden vermeld dat, ongeacht dit advies en het selectiebesluit, er een wettelijke meldingsplicht bestaat (Erfgoedwet 2016) mochten er onverhoopt toch archeologische overblijfselen worden aangetroffen.

7. Bronnen

7.1 Literatuur

Gawronski, J. & P. Kranendonk, 2018: *SPUL, Catalogus archeologische vondsten Noord/Zuidlijn Amsterdam*. Amsterdam: Van Zoetendaal / De Harmonie Uitgevers.

Kleij, P., 2018. *Programma van Eisen Inventarisend Veldonderzoek-proefsleuf, Poelenburg-Slootkant Zaandam*, Zaanstad.

N.N., 2018. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4.1*

SIKB, 2005. *Archeologische Boorbeschrijvingswaaier*.

SIKB, 2005. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingen (ASB)*.

Vaars, J.P.L. 2017. Archeologisch booronderzoek aan de Oostzijde 46-48 te Zaandam, gemeente Zaanstad. *ARGO* 123.

7.2 Internetbronnen

https://belowthesurface.amsterdam/nl/vondst/NZD1.00621GLS001?generated_categorie=Glas&index=7

<http://www.oldspicecollectibles.com/Bottles/traditional%20bottles.html>

7.3 Afbeeldingenlijst

Afbeelding 1. Uitsnede van de topografische kaart met het plangebied in zwart omlijnd.....	4
Afbeelding 2. Overzicht van het plangebied. Foto genomen richting het noorden.....	5
Afbeelding 3. Locatie van de werkputten (in blauw) op een uitsnede van de topografische kaart.....	6
Afbeelding 4. Profiel 6 met daarin een puinkuil in de ophogingslagen boven het natuurlijke veen.....	8
Afbeelding 5. Van links naar rechts: een steengoed mineraalwaterkruik uit de 19 ^e eeuw, een wijnfles uit 1900-1950 en een roodbruine fles uit de 20 ^e eeuw.....	10
Afbeelding 6. Het stroomdiagram 'Behoudenswaardige vindplaatsen', KNA 4.1.....	12

Bijlage 1. Traject archeologische monumentenzorg: stappenplan

In het "stappenplan archeologie" wordt aangegeven welk traject bij planvorming bewandeld moet worden als het gaat om het inpassen van archeologische waarden en verwachtingen. Het is van groot belang om in een zo vroeg mogelijk stadium van de planvorming rekening te houden met de archeologische waarden en verwachtingen en wel voordat men aanvangt met de globale invulling van een plangebied. Het stappenplan gaat uit van een brede inventarisatie van wat er bekend is over de archeologische waarden. Op basis daarvan wordt zeer gericht ingezoomd op voor het plan(gebied) relevante archeologische informatie. Na iedere stap wordt beredeneerd gekozen voor meer diepgaand onderzoek op specifieke plekken, zodat uiteindelijk voldoende bekend is over aanwezige vindplaatsen om gemotiveerde afweging in het ruimtelijkeordeningsproces te kunnen maken.

I. Bureauonderzoek

Het doel van bureauonderzoek is het verwerven van informatie - aan de hand van bestaande bronnen - over bekende of verwachte archeologische waarden binnen of relevant voor het plangebied. Daarnaast moet het bureauonderzoek inzicht bieden in eventueel benodigd inventariserend onderzoek (stap II, zie onder). Een bureauonderzoek bestaat uit een archief- en literatuuronderzoek van archeologische en bodemkundige gegevens die bij RACM, provincie, gemeente en/of andere instanties (b.v. universiteiten, musea) bekend zijn over het betreffende gebied. Het Bureauonderzoek dient de volgende aspecten te behandelen:

- aangeven wat de aanleiding is voor het bureauonderzoek en om welk gebied het gaat. Dit in verband met het bepalen van het onderzoekskader;
- beschrijven van het huidige gebruik van de locatie op basis van beschikbare relevante gegevens;
- beschrijven van het historische grondgebruik of de historische ontwikkeling van het gebied op basis van geofysische, fysische en historisch-geografische gegevens ;
- een korte impressie over de ontstaansgeschiedenis van het landschap ;
- een impressie van de bewoningsgeschiedenis;
- beschrijven bekende archeologische waarden ;
- archeologisch waardevolle terreinen zoals deze zijn opgenomen in het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de RACM. Dezelfde terreinen zijn tevens opgenomen op de Archeologische Monumentenkaarten (AMK) van de provincies. Archeologisch waardevolle terreinen genieten wettelijke bescherming (ex artikel 3 en 6 van de Monumentenwet) of dienen een planologische bescherming te krijgen binnen het bestemmingsplan;
- archeologische vindplaatsen zoals deze in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) van de RCE aanwezig zijn. Clustering van vindplaatsen kan wijzen op de aanwezigheid van bewoningssporen uit het verleden;
- beschrijven van de archeologische verwachtingen en opstellen van een gespecificeerd en onderbouwd verwachtingsmodel van de verwachte archeologische waarden;
- aan de hand van de door de RACM ontwikkelde Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden. Gebieden met een hoge of middelhoge archeologische verwachtingswaarde of trefkans komen in ieder geval voor een nader archeologisch onderzoek in aanmerking;
- aan de hand van een meer gedetailleerde provinciale c.q. gemeentelijke verwachtingskaart;
- rapportage met daarin advisering ten behoeve van het vervolgtraject gerelateerd aan de verschillende stadia van het planvormingsproces.

II. Inventariserend veldonderzoek (IVO)

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het zeer gericht aanvullen en toetsen van de uitkomsten van het bureauonderzoek. Stapsgewijs wordt bekeken óf er archeologische waarden aanwezig zijn en zo ja, wat dan de aard, karakter, omvang, datering, gaafheid, conservering en relatieve kwaliteit is. Ten behoeve van een IVO dient een Programma van Eisen (PvE) opgesteld te worden. In principe wordt het IVO uitgevoerd op basis van een Plan van Aanpak (PvA). Het onderzoek kan bestaan uit de volgende methoden:

- non-destructieve methoden: geofysische methoden (elektrische, magnetische en elektromagnetische methoden eventueel in combinatie met remote sensing technieken);
- weinig destructieve methoden: oppervlaktekartering, booronderzoek, sondering (putjes van maximaal een vierkante meter);
- destructieve methoden: proefsleuven.

Welke methoden (kunnen) worden ingezet hangt af van de locatie en vraagstelling. De onderbouwing voor de in te zetten methoden is in het bureauonderzoek gegeven. Een inventariserend veldonderzoek moet leiden tot een waardering en een archeologisch inhoudelijk selectieadvies.

Bij weinig destructieve methoden gaat het om oppervlaktekartering en booronderzoek. Dit houdt in dat het plangebied wordt gekarteerd door middel van het "belopen" van akkers en weilanden, waarbij gezocht wordt naar aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden. Daarnaast wordt door middel van boringen onderzocht hoe het staat met de bodemopbouw, en of er archeologische lagen of indicatoren te onderscheiden zijn. De aangetroffen vindplaatsen kunnen vervolgens nader bekeken worden met een meer diepgaand booronderzoek. Dit levert nadere informatie over de omvang en waardering op. Soms is het nodig om in dit stadium proefputjes te graven.

Een proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd indien uit de minder destructieve onderzoeksmethoden is gebleken dat er in een plangebied waardevolle archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Door middel

Proefsleuvenonderzoek Poelenburg-slootkant te Zaandam

van het graven van een aantal proefsleuven kunnen de exacte begrenzing, de datering en de graad van conservering van een vindplaats worden onderzocht. Uit het proefsleuvenonderzoek moet blijken of een vindplaats behoudenswaardig of zelfs beschermenswaardig is. Is dit het geval, dan zal bekeken moeten worden of de vindplaats ingepast kan worden in het plan. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat in eerste instantie uit van behoud van het bodemarchief in situ (ter plekke in de bodem).

Eventueel: III. Opgraven ofwel archeologisch vervolgonderzoek

Indien het niet mogelijk is een 'behoudenswaardige of beschermenswaardige' vindplaats in situ te bewaren, zal het hier aanwezige bodemarchief voor het nageslacht bewaard dienen te worden door middel van een vlakdekkend onderzoek. Alleen dan is deze stap (stap III) noodzakelijk.

Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort.

Bijlage 2. Tabel archeologische en geologische perioden

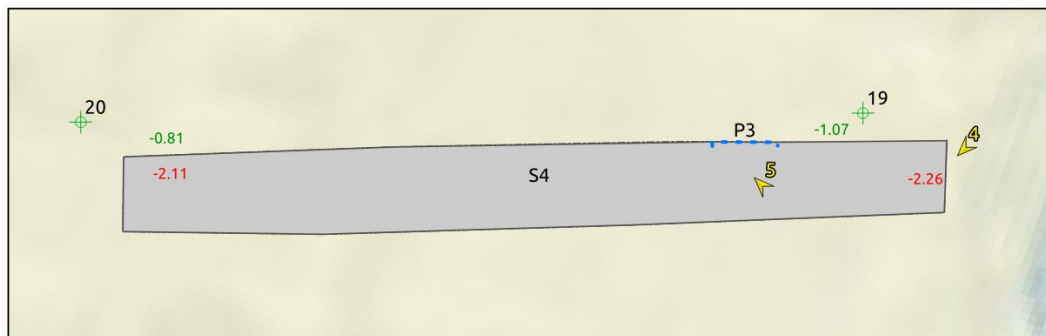
Archeologische periode	Tijd (jaren BP)***	Geochronologisch Tijdperk*	Geochronologische Tijd**	Tijd (jaren BP)***
Nieuwe tijd	0-450	Holoceen	Subatlanticum	0-2.400
Late Middeleeuwen	450-900			
Vroege Middeleeuwen	900-1.500			
Laat-Romeinse tijd	1.500-1.620			
Midden-Romeinse tijd	1.620-1.880			
Vroeg-Romeinse tijd	1.880-1.962			
Late IJzertijd	1.962-2.200			
Midden IJzertijd	2.200-2.450		Subboreaal	2.400-5.660
Vroege IJzertijd	2.450-2.750			
Late Bronstijd	2.750-3.050			
Midden Bronstijd	3.050-3.750			
Vroege Bronstijd	3.750-3.950			
Laat Neolithicum	3.950-4.800		Atlanticum	5.660-9.220
Midden Neolithicum	4.800-6.150			
Vroeg Neolithicum	6.150-7.250		Boreaal	9.220-10.640
Laat Mesolithicum	7.250-8.800			
Midden Mesolithicum	8.800-9.450		Preboreaal	10.640-11.650
Vroeg Mesolithicum	9.450-11.150			
Laat Paleolithicum	11.150-36.950	Pleistoceen	Weichselien	11.650-116.000
Midden Paleolithicum	36.950-301.950		Eemien	116.000-128.000
			Saalien	128.000-238.000
			Oostermeer	238.000-243.000
			Onbenoemd	243.000-324.000

* Blauw = relatief koud klimaat / Roze = relatief warm klimaat

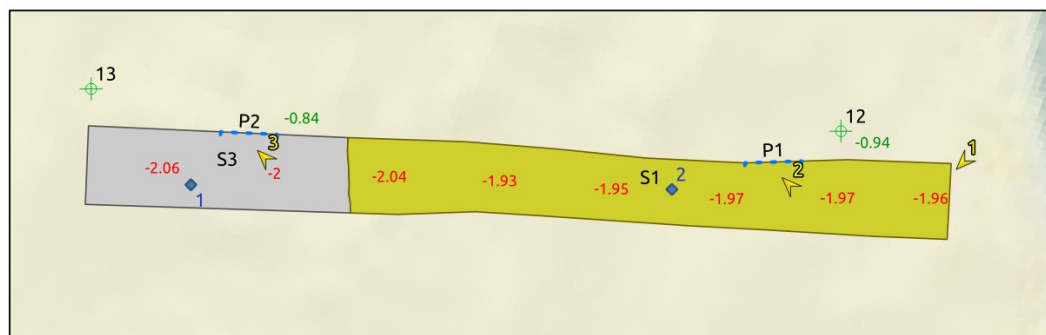
** Donkerblauw = relatief nat klimaat / Groen = relatief droog klimaat

*** BP = Before Present (Engels voor: vóór heden) is een aanduiding bij het meten van tijd. Met heden wordt het jaar 1950 bedoeld. 100 jaar BP is dus 100 jaar voor 1950, oftewel in het jaar 1850 na Chr.

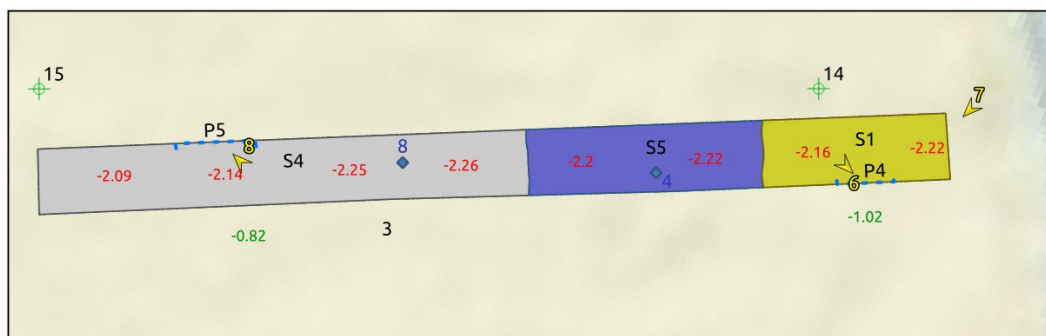
Bijlage 3. Sporen werkput 1 t/m 3

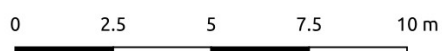
Werkput 1

Werkput 2

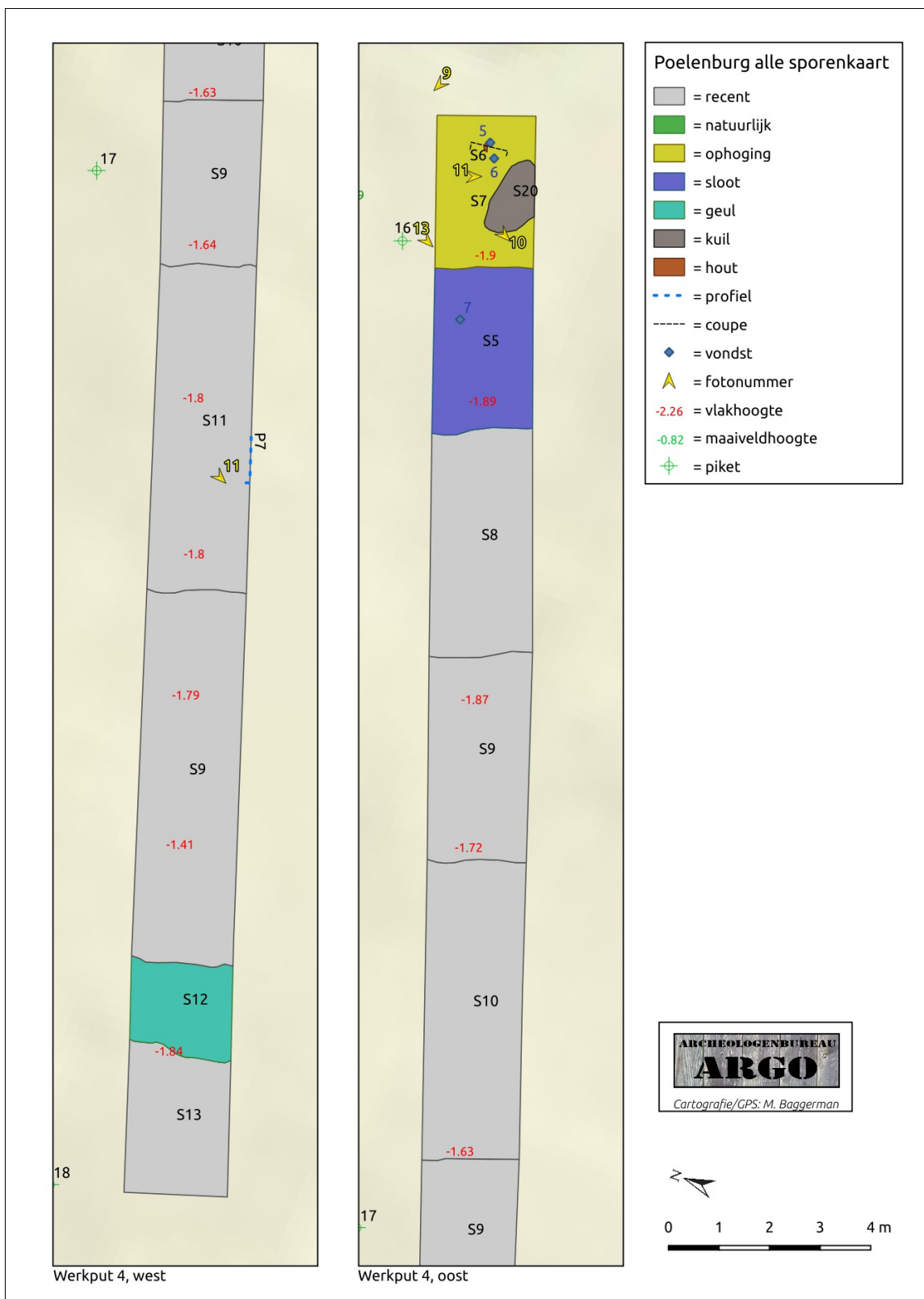
Werkput 3

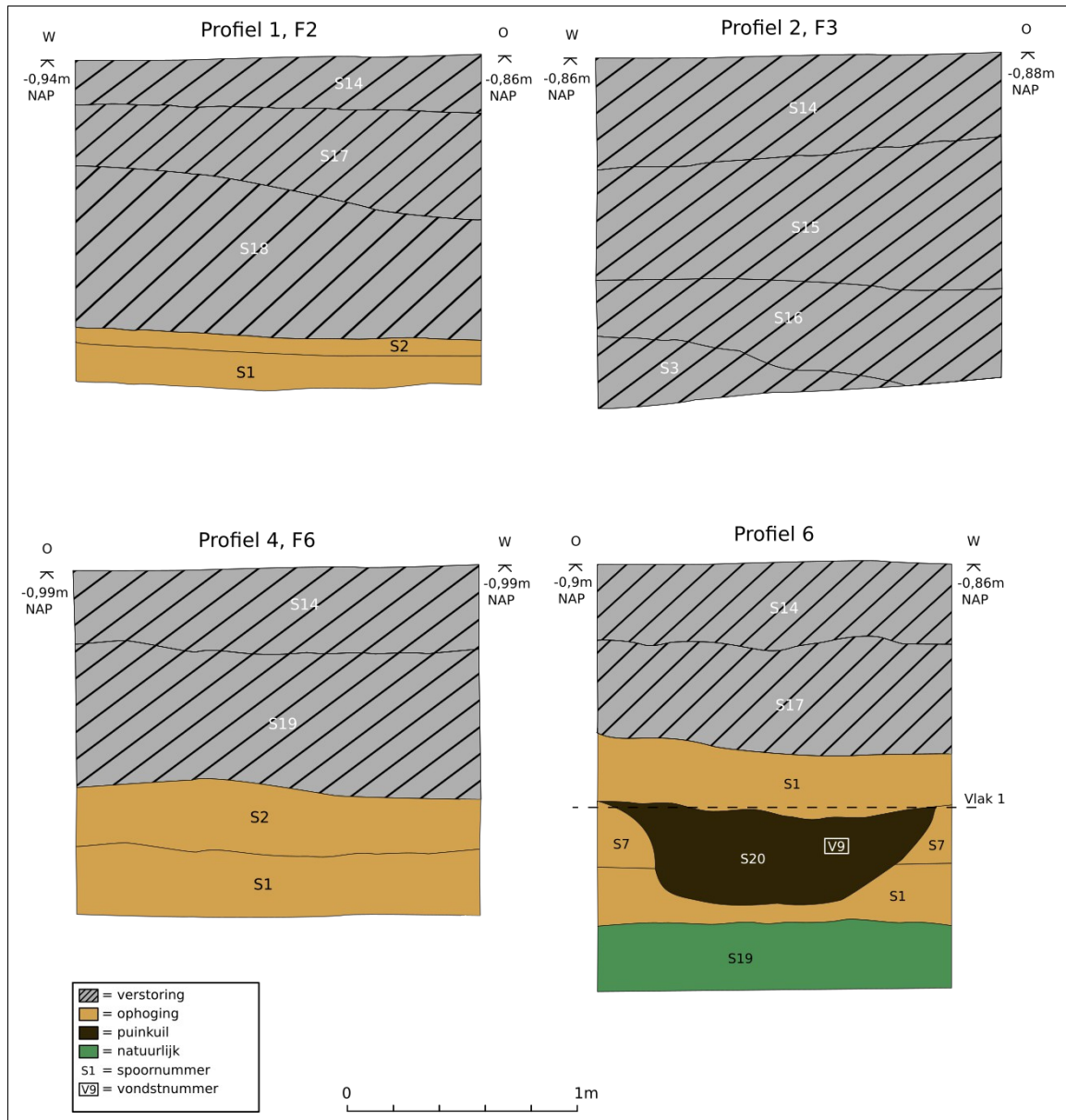

Poelenburg alle sporenkaart

= recent	= profiel
= natuurlijk	= coupe
= ophoging	= vondst
= sloot	= fotonummer
= geul	-2.26 = vlakhoogte
= kuil	-0.82 = maaiveldhoogte
= hout	= piket

Bijlage 4. Sporen werkput 4

Bijlage 5. Profielen

Bijlage 6. Sporenlijst

Spoor-nummer	Vondst-nummer	WP	VLAK	Spoortype	Beschrijving
1		2	1	OPHOGING	dobr T do gr Ks2 H2, vlekkelig.
2	2	2	2	OPHOGING	ligr T libr Ks1 H1, iets vlekkelig
3	3	2	1	RECENT	gr Kz1 + br Ks1 brokken + plastic 2
4		1	1	RECENT	gr Zs1, zeer slap en nat, drijfzand. Recent
5	4	3	1	GREPPEL	do.br. T do.gr. Ks1, sterk gevlekt + do.gr. Zs1 + bks puin + plastic
6	5	4	1	PAALGAT	houten paal
7	4	4	1	OPHOGING	gr T br ks1 H1 gevlekt
8		4	1	RECENT	br. Ks2 met brokken li.gr. Ks1, vlekkelig
9		4	1	RECENT	li.gr. Zs1, erg slap
10		4	1	RECENT	br. T gr. Zs1
11		4	1	RECENT	br. Vk2 + brokken li.gr. Ks1, verrommeld
12		4	1	GEUL	li.gr. Ks1, gelaagd
13		4	1	RECENT	br. T ro. Vkm + brokken gr. Ks1 + stoeptegels
14	8	1		RECENT	do.br. T gr. Zs2
15		1		RECENT	li.gr. Ks1 met do.br. T zw Vk3, verrommeld
16		1		RECENT	do.br. T zw. Vk3 + plastic 2
17		1		RECENT	gr. T do.br. Kz2 + puin 1 + wortels 2
18		1		RECENT	br. T ro. Zs1 + puin 3 + plastic 3
19		4		NATUURLIJK	br. T ro. Vkm
20	9	4	1	KUIL	do.gr. Ks1 + ge. En ro. Bst

Bijlage 7. Vondstenlijst

Vondst-nummer	Spoor-nummer	Materiaal	Voorwerp	Opmerkingen
1	3	GLS	fles	Exota fles
2	2	KER	aardewerk	roodbakkend
3	stort	KER	fles	mineraalwaterkruik
4	5	KER/GLS/plastic	divers	
5	7	OPHT	paal	
6	7	KER	aardewerk en bouwkeramiek	
7	7	GLS	divers	
8	14	GLS	Fles	aftershave fles van Old Spice
9	20	KER	bakstenen	

Bijlage 8. Determinatielijst keramiek

Vondst-nummer	Spoor-nummer	Materiaalsoort	Opmerking	Fragment	Datering
2.1	2	r	loodglazuur binnenzijde, oor	1 randfr.	1500-1850
2.2	2	r	dubbelzijdig loodglazuur met koperoxide, pootje	1 bodemfr.	1500-1850
2.3	2	r	Loodglazuur (1 kant afgebroken)	1 randfr.	1500-1850
2.4	2	r	enkelzijdig loodglazuur	1 wandfr.	1500-1850
3.1	stort	s2-fle	type niet in dev systeem, mineraalwaterkruik met 2 platte kanten	1 bodemfr.	1800-1900
4.1	5	Iw-kan	dubbelzijdig loodglazuur met zwarte beschildering op hals en oor	1 overig	1800-1950
4.2	5		asbak in de vorm van een palet, bruin/geel/zwarte beschildering	1 overig	1900-1990
6.1	7	bouwkeramiek	wandtegels, 7mm dik, paars op witte versiering, tinglazuur	1 randfr.	1750-1850
6.2	7	bouwkeramiek	Wandtegels, 10 mm dik, blauw op witte versiering (tulp?), tinglazuur	1 randfr.	1620-1680
6.3	7	r	waarschijnlijk kopje, binnenzijde loodglazuur	1 bodemfr.	1500-1800
6.4	7	bouwkeramiek	baksteen, geel, ijsselsteen?	1 overig	1600-1950
6.5	7	bouwkeramiek	baksteen, 18 x 8,5 x 3,7, oranje	1 overig	1500-1950
6.6	7	bouwkeramiek	baksteen fragmenten, oranje	3 overig	1500-1950
6.7	7	bouwkeramiek	dakpan (golvend), oranje	3 overig	1400-1850
6.8	7	bouwkeramiek	dakpan (golvend), oranje	2 overig	1400-1850
9.1	20	bouwkeramiek	baksteen, 17,5 x 8,5 x 3,7, geel, ijsselsteen	1 overig	1600-1950
9.2	20	bouwkeramiek	baksteen, 17,5 x 8 x 3,5, geel, ijsselsteen	1 overig	1600-1950
9.2	20	bouwkeramiek	baksteen, 19,5 x 7,8 x 3,5, roodbruin	1 overig	1600-1950

Bijlage 9. Determinatielijst glas

Vondst-nummer	Spoor-nummer	Determinatie	Opmerking	Fragment	Datering
1.1	3	fle	exota limonadefles, 25 cl	1 overig	1967-1973
4.3	5	fle	plat flesje met schroefdop, onderkant: 75	1 overig	1900-1980
4.4	5	fle	klein flesje, parfum/medicijn?	1 overig	1900-2000
4.5	5	pot	Onderkant: 37 cL	2 overig	1900-2000
4.6	5	pot	relief op schouder en bodem	1 overig	1900-2000
4.7	5	fle-214	bruine bierfles, onderkant: NED. 30 BIER FABR.	1 overig	1970-1986
4.8	5	pot	onderkant: NED. 300 FABR.	1 bodem, 1 overig	1900-2000
4.9	5	pot	zelfde vorm als volgnummer 12 maar dan kleiner, onderkant: 100	1 overig	1900-2000
4.10	5	fle	medicijnfles, onderkant: 100	1 overig	1850-1950
4.11	5	pot	reliefrijk potje	1 overig	1900-2000
4.12	5	fle	flesje eau de cologne, zijkant: EAU de COLOGNE J.C. BOLDOOT	1 overig	1850-1950
4.13	5	fle	Bidon-vormige fles, onderkant: MODELE DEPOSE	1 overig	1900-2000
4.14	5	fle	smalle hoge cilindrische wijnfles	1 overig	1900-1950
7.1	7	pot	klein (inkt?)potje	1 overig	1900-2000
7.2	7	pot	glazen pot, ovaal aan onderkant, rond aan bovenkant, relief op bodem en zijkant	1 overig	1900-2000
7.3	7	fle	parfumfles, 'dralle'	1 overig	1909-1909
7.4	7	fle	roodbruine fles	1 overig	1900-2000
8.1	14	fle	after shave fles van wit glas, 'old spice', type uit 1956	1 overig	1956-1956

Bijlage 10. Lijst met beperkte verklaring richtlijnen Waardestelling

Waardering	Criteria	Parameters
Beleving	Schoonheid	- zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement - vorm en structuur - relatie met omgeving
	Herinneringswaarde	- verbondenheid met feitelijke historische gebeurtenis - associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	- aanwezigheid sporen - gaafheid sporen - ruimtelijke gaafheid - stratigrafie intact - mobilia in situ - ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling - ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen - aanwezigheid antropogeen biochemisch residu - stabiliteit van de natuurlijke omgeving
	Conservering	- conservering artefacten (metaal/overige) - conservering organisch materiaal
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	- het aantal vergelijkbare monumenten (complextypen) van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode, binnen eenzelfde archeoregio, waarvan de aanwezigheid is vastgesteld - idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart (indien mogelijk/vereist)
	Informatiewaarde	- opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan vijf jaar geleden; volledig/partieel) - recent en systematisch onderzoek van de desbetreffende archeoregio - recent en systematisch onderzoek van de desbetreffende archeologische periode - passend binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, RACM of anderen
	Ensemblewaarde	- synchrone context (voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de microregio) - diachrone-context (voorkomen van monumenten uit opeenvolgende perioden binnen de microregio) - landschappelijke context (fysisch- en historisch-geografische gaafheid van het contemporaine landschap) - aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
	Representativiteit	- kenmerkendheid voor een bepaald gebied en/of periode - het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd - idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart